אבל דיימא מניה אע"ג דדיימא מעלמא בתריה דידיה שדינן ליה אמר רבא מנא אמינא לה דקתני ילדה תאכל היכי דמי אילימא דדיימא מניה ולא דיימא מעלמא צריכא למימר דתיכול אלא לאו דדיימא נמי מעלמא ומה התם דלהאי איסורא ולהאי איסורא בתריה דידיה שדינן ליה הכא דלהאי איסורא ולהאי היתירא לא כל שכן א"ל אביי לעולם אימא לך כל היכא דדיימא מעלמא אע"ג דדיימא מניה אמר רב הולד ממזר ומתני' בדלא דיימא כלל: העבד פוסל משום ביאה כו': מ"ט אמר קרא האשה וילדיה תהיה וגו': ממזר פוסל ומאכיל: ת"ר וזרע אין לה אין לי אלא זרעה זרע זרעה מנין ת"ל וזרע אין לה מכל מקום אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל וזרע אין לה עיין עלה והא אפיקתיה לזרע זרעה זרע זרעה לא איצטריך קרא בני בנים הרי הן כבנים כי איצטריך קרא לזרע פסול א"ל ר"ל לרבי יוחנן כמאן כר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין אפילו תימא רבנן בעובד כוכבים ועבד מודו דכי אתא רב דימי א"ר יצחק בר אבדימי משום רבינו עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר: כ"ג פעמים שפוסל: ת"ר הריני כפרת בן בתי כוזא שמאכילני בתרומה ואיני כפרת בן בתי כדא שפוסלני מן התרומה:

הדרן עלך אלמנה

הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה נשיהן ועבדיהן יאכלו בתרומה פצוע דכא וכרות שפכה הן ועבדיהן יאכלו ונשיהן לא יאכלו ואם לא ידעה משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו ואי זהו פצוע דכא כל שנפצעו הביצים שלו ואפילו אחת מהן וכרות שפכה כל שנכרת הגיד ואם נשתייר מעטרה אפי' כחוט השערה כשר: **גמ'** תניא א"ר אלעזר מנין לערל שאין אוכל בתרומה נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו רבי עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר איש איש לרבות הערל אמר מר ר"א אומר נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו מופנה דאי לאו מופנה איכא למיפרך מה לפסח שכן חייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא לאיי אפנויי מופנה הי מופנה אי דתרומה מצרך צריכי דתניא תושב זה קנוי קנין עולם שכיר זה קנוי קנין שנים ויאמר תושב ואל יאמר שכיר ואני אומר קנוי קנין עולם אינו אוכל קנוי קנין שנים לא כל שכן אילו כן הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים אבל קנוי קנין עולם אוכל בא שכיר ולימד על תושב שאף על פי שקנוי קנין עולם אין אוכל אלא דפסח מופני האי תושב ושכיר דכתב רחמנא בפסח מאי ניהו אי נימא תושב ושכיר ממש משום דהוה ליה תושב ושכיר איפטר ליה מפסח והא קיימא לן גבי תרומה דלא אכיל אלמא

הכי גרסינן ה"ד **אילימא דדיימא מניה ולא דיימא מעלמא צריכא למימר דתיכול אלא לאו דדיימא נמי מעלמא: לא כ"ש.** דאי דיימא מיניה ומעלמא דבתריה דידיה שדינן ליה: **ומתני' בדלא דיימא כלל.** מקמי הכי לאו מניה ולאו מעלמא הלכך איצטריך לאשמועינן דתאכל דלאמרינן בהך ביאה נתעברה: **בני בנים הרי הן כבנים.** בפ' הבא על יבמתו (לעיל סב:): **כמאן כר"ע.** מתניתין דקתני עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר: **משום רבינו.** רבי. ואע"ג דשמעינן דפליג אדר"ע בפ' ר"ג (לעיל נב:) דאמר אין דברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע וליה לא ס"ל אפ"ה בעובד כוכבים ועבד מודה דאמר בהחולץ (לעיל מה.) עובד כוכבים לא תתחתן ועבד לא תהיה קדשה: **כווא.** כלי קטן כלומר ממזר שהוא גרוע: **כדא.** כלי חשוב כלומר כהן גדול:

הדרן עלך אלמנה

הערל. כהן (א) שמתו אחיו מחמת מילה: **נשיהם ועבדיהם יאכלו.** דהא משום ערלות וטומאה לא נפקי מכלל כהנים אלא דאינהו גופייהו מחסרי תקנתא: **נשיהם.** של פצוע דכא וכרות שפכה לא יאכלו דשוויה חללה בביאתן שהרי נבעלה לפסול לה: **ואם לא ידעה.** לא בא עליה אחרי כן והיתה נשואה לו קודם לכן: **ואם נשתייר מעטרה.** שנכרת מעטרה ואילך כשר דהתם בישרא בעלמא הוא ולא גיד שאין גיד אלא מעטרה ואילך לצד הגוף. עטרה (ב) שורת בשר המקפת במקום המילה בגובה ושופע ויורד עד סופה: **גמ' תושב ושכיר בתרומה.** דכתיב תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש: **איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב לרבות ערל.** כטמא אבל אכילת תרומה דבהאי קרא תרומה כתיב דכתיב (ויקרא כב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והיינו תרומה דסגי ליה בהערב שמש: **שכן חייבין עליו.** קרבן חטאת אם אכלו פגול או נותר או בטומאת הגוף דכולהו בכרת דהא קדשים הוא: **קנוי קנין עולם.** עבד עברי הנרצע ובא הכתוב ללמדך שאין גופו קנוי לכהן זה שיאכילהו בתרומה ככנעני: **קנין שנים.** סתם עבד שיוצא בשש שנים: **אילו כן.** דלא נאמר אלא תושב: **הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים.** משום הכי אסור בתרומה בא שכיר יתירא ולימד על כרחך דהאי קרא לנרצע אתא וכיון דתרי כתיבי מסתברא דתושב זה המיושב אצלו לזמן מרובה ושכיר זה העומד לצאת: **אלא דפסח מופני האי שכיר ותושב.** דפסח דכתיב לא יאכלו בו: **מאי ניהו אי נימא תושב ושכיר ממש.** קנוי קנין שנים או נרצע: הכא

אבל דיימא מיניה אע"ג דדיימא נמי מעלמא בתר דידיה שדינן ליה. פי' דיימא מיניה שבא עליה בודאי ודיימא מעלמא היינו שם רע דאי דיימא מיניה נמי שם רע בעלמא א"כ מאי מייתי רבא ממתני' דהתם בא עליה ודאי משום הכי בתר דידיה שדינן ליה:

הדרן עלך אלמנה

הערל. פי' בקונט' שמתו אחיו מחמת מילה וכן נראה דלא דמי לערלה שלא בזמנה דמיבעיא לן בגמ' (לקמן דף עא.) אי הויא ערלה דהתם כיוצא בו לא הוי בר מילה בשום מקום אבל אחר מ' אע"ג דאי אפשר לו למול מפני הסכנה הוי ערל כיון שהגיע הזמן תדע דלא פשיט ליה בגמ' מטומטום שאין אוכל בתרומה מערלה שלא בזמנה אע"ג דאין חייב לקרוע ולמול כדמוכח בגמרא (שם:) דקאמר זכריו דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשיה משכחת לה בטומטום שנקרע בינו בינו ונמצא זכר דלא קרינן ביה בשעת עשיה המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו דלא מיחייב לקרוע ולמול ובפ"ק דחגיגה (דף ד.) נמי אמר זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינוס שפטור מן הראיה ומוקי לה כשביציו מבחוץ ובירושלמי מייתי ראיה ממתני' אאחותו מתה דממתינין לו למול ל' יום לאסור בתרומה משמע דמתניתין איירי בערל שמתו אחיו מחמת מילה ובהדיא מחלק בירושלמי בין ערלות שלא בזמנה ובין שהגיע זמנו למול אלא שסכנה היא לו אלא שבזה חולק על הש"ס שלנו דהתם פשיטא ליה דערלות שלא בזמנה לא הויא ערלות ואכיל בתרומה ובש"ס שלנו בעיא היא בגמ' (דף עא.) ולא איפשיטא: **מה תושב ושכיר האמור בפסח.** וא"ת באוכל תרומה בטומאת עצמה נילף בהאי ג"ש דלילקי ולקמן (דף עג.) אמרינן דלית בה אלא עשה בשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר ואר"י דהך ג"ש לא ניתנה אלא לענין פסול האדם האוכל כגון ערל ואונן ויוצא בו אבל לענין פסול גופה כגון טומאת עצמה לא. אבל קשה דאכתי נילף מבכורים שלוקה עליה בטומאת עצמה דכי היכי דילפינן (שם) בכורים מתרומה משום דתרומה קרינהו רחמנא ה"נ נילף תרומה מבכורים דהא בהעור והרוטב (חולין קכ:) גמרינן תרומה מבכורים לענין דמשקין היוצאין מהן כמותן: **איש** איש לרבות הערל. מהכא אמרינן בכל דוכתי (חגיגה דף ד:) דר"ע מרבה ערל כי טמא ומ"מ איצטריך למכתב ערל בפסח דאי לאו דכתיב בהדיא משום מקום שהוא כטמא לא הוה מרבינן ליה מאיש איש אע"ג דמילת זכריו ועבדיו מעכבתו בפסח: **מה** לפסח שכן חייבין עליו משום פגול נותר וטמא. יש ספרים דל"ג טמא דבתרומה נמי איכא איסור טומאה ולית דגרס ליה משום דבפסח איכא כרת לאוכל בטומאת הגוף משא"כ בתרומה ובקונטרס נמי פי' דחייבים עליו חטאת קאמר והוא הדין דהוי מצי למיפרך מכל פנ"ק עכ"ם: אלמא

מסורת הש"ס

א) קדושין ד., ב) [עי' תוס' לעיל כב: ד"ה בן ותוס' ב"ב קנ. ד"ה כיון עוד שם קטו. ד"ה בן], ג) [לעיל כב: וש"נ ועמ"ש שם], ד) [לעיל סב:], ה) [לעיל מה.], ו) [מלשון והאדם ידע את חוה אשתו כלאמית ד ועי' פרש"י], ז) [צ"ל אליעזר ועי' תוס' סוטה כז. ד"ה ולפי יוחנן וע"ע תוס' מנחות ח: ד"ה מאי האכל], ח) חגיגה ד: לקמן עב: עד., ט) זבחים סב: קדושין ד., י) [דברים ז], כ) [שם כג], ל) [עי' תוספות פסחים כח: ד"ה ערל].

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הערל כהן ערל שמתו: (ב) ד"ה ואם נשתייר וכו' עטרה (שורת בשר המקפת) תא"מ ונ"ב ס"א שורש בשר המוקפת סי':

* * *

מוסף רש"י

אין לי אלא זרעה. אין לי שיעכב על בת כהן מלאכול בתרומה אלא זרעה מישראל. זרע זרעה מנין. שאם מת בנה ויש לו בן אף הוא מעכבה (קדושין ד.). זרע פסול. כגון ממזר (שם).

הדרן עלך אלמנה

כל שנכרת הגיד. שוב אינו יורה קילוח זרע אלא שופך ושותת ואינו מוליד (דברים כג ב). איש איש. מזרע אהרן והוא צרוע או זב, לרבות הערל. שהוא כטמא שלא יאכל תרומה אם כהן הוא (חגיגה ד:). תושב. האמור אצל תרומה, תושב כהן ושכיר לא יאכל קודש (קדושין ד.). זה קנוי קנין עולם. נרצע שמיושב אצלו עד היובל (זבחים סב:). עבד עברי הנרצע ביד כהן, ואעפ"כ אין גופו קנוי לו כשאר עבדים כנענים לאכול בתרומה (קדושין ד.). זה קנוי קנין שנים. עבד עברי שעתיד לצאת בשביעית (זבחים סב:) שלא הגיע לו עדיין שש שנים (קדושין ד.). בא שכיר ולימד על תושב. דעל כרחך חד מינייהו לנרצע הוא דאתא, ומאחר שנכתבו שניהם משמעותא דנרצע מתושב אתיא שהוא מיושב אצלו יותר מן הקנוי לשש שנים (שם).

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' יב יג סמג לאוין רל טוי"ד סי' שלא:

א ב מיי' פ"ו שם הל' י יב סמג לאוין רלח טור יו"ד שם:

ב ג מיי' שם הלכה יג:

ג ד מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאוין קיט טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף ג:

ד ה מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה י טור יו"ד סימן שלא:

ה ו ז מיי' שם פ"ו הלכה ה:

* * *

תורה אור השלם

1. אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ: שמות כא ד
2. וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ: ויקרא כב יג
3. תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ: שמות יב מה
4. וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשַׁב כֹּהֵן וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ: ויקרא כב י
5. אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב בַּקֳּדָשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהָר וְהַנֹּגֵעַ בְּכָל טְמֵא נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע: ויקרא כב ד

* * *

תוספות ישנים

לא גרסי' כ"ג פי' [לא] ידענו כמותו עוד. וי"מ לא גרסי' בכ"מ סירוס לי אפשר כו: זרע פסול לאו דוקא אלא קאי אזרע זרעה דלא"ל דדוקא קאמר דהא כיון דזרעה פסול על כרחין פסולה היא וא"כ תיפוק לי דלא אכלה משום דנפסלה אלא הכא לומר זרע זרעה פסול אבל היא כשרה א"נ טפל לומר דרוצה לומר זרעה ממש ומיירי כגא עליה אגרי ואדומי דאינו פוסלה ומ"מ הזרע פסול הוא:

הדרן עלך אלמנה

פרק הערל. הערל וכל הטמאים לא יאכלו בתרומה פי' בכ"מ ערל שמתו אחיו מחמת מילה. ול"נ דפ"כ אינה תגוה למולו פי' למול א"ע לפי שהוא אנוס יהוי כמו מילה שלא בזמנה וקשה דבגמ' בעי ערל קטן מהו לסוכו שמן של תרומה ערלות שלא בזמנה מעכבת או לא מעכבת ואמאי לא פשיט ממתני' דכיון דמיירי שמתו אחיו מחמת מילה א"כ נאנס הוא וכיון שנאנס ערלות שלא בזמנה הוא לכן פר"ת דערל ר"ל משומד לערלות: פצוע דכא נשיהם לא יאכלו. תימה אמאי פוסלה בביאתו הא לאו זר מעיקרא הוא וא"ל משום דהוקש לממזר דאין ההיקש רק להורות מהיכן הוא פסוע דכא וי"ל כיון דנשתנה גופו חשיב כמו זר מעיקרא: